

Ellinor Skön

5. Se människan! – Människan som person, en livslevande varelse, lika verklig som jag själv

Jag öppnar ögonen. Jag vaknar. Jag bländas av ljuset från min mobil. Inga bilder har ännu hunnit formas i mitt sinne, inga ord har fäst sin smak på min tunga.

Det dröjer dock inte länge förrän rubrikerna flyter fram i en aldrig sinande ström och fyller mitt tomma medvetande. Varför anstränga sig, när det kan vara så här enkelt att fylla det?

”Tio barn dödade i Syrien under protester”

”Kriget i Ukraina – massgrav upphittad”

”Bästa tipsen för att få en jämn solbränna”

Bokstäverna etsas fast på näthinnan, hjärnan börjar forma sin reaktion baserat på gammal information. Tankarna kryper äntligen fram. Olika förnimmelser, absurda, glada och skräckinjagande förvandlas till en gråskala av reaktioner: *Hemskt! Märkligt! Toppen!* Världens ondska och människans lidande känns plötsligt banala. Någoting som hör till, någoting som kan nämnas i samma veva med brun-utan solprodukter.

Jag öppnar av misstag en annan länk som försöker sälja mig hårprodukter, de nyfödda tankarna kör sin traditionella bana från arbetsminnet till den biologiska papperskorgen. Jag fortsätter läsa de andra nyheterna i mörkret med en känslolös inställning, fortfarande med kysande ögon.

Jag reflekterar klichéartat en bråkdels sekund över att jag är lyckligt lottad som får leva i Finland då en fruktansvärd nyhet från något som känns fjärran flimrar förbi. Det har inget med mig att göra, är inte en del av min vardag. Om en otäck känsla ändå uppstår, om något faktiskt är så otäckt att det skiljer sig från den uteslagna strömmen av obehagliga nyheter, har jag tur. Lidandet existerar ju endast bakom skärmen. Borta på en sekund, raderat ur min verklighet. Som om det aldrig skulle ha hänt. Går till köket, lagar mitt morgonmål, fixar mig, försöker göra mig så älskvärd som möjligt för dagen. Värjer mig mot alla de hemskheter som jag i mitt innersta är medveten om. Vågar inte, vill inte.

Jag öppnar skolans tunga ytterdörr, ser framemot att få lära mig något nytt. På hissattimen läser vi om folkmordet i Srebrenicia där över 8300 män och unga pojkar mördades systematiskt under några dagar. Jag kan inte förstå hur sådant kan ha skett, på 1990-talet. Har vi inte lärt oss något av historien? Hur kan man hata en annan folkgrupp i så hög grad att man vill se den utplånad? Tankarna omsluts av ett enda fundament: hur kunde omvärlden låta detta ske? Hur kan man fortfarande blunda för alla orättvisor och grymheter?

Jag stänger boken, lektionen slutar. Den biologiska papperskorgen får nytt innehåll. Det har ju inte med mig att göra. Eller har det? På psykologtimmen får jag veta att ett barn först vid två till fyra års åldern inser att människorna runt omkring dem inte tänker och känner på samma sätt som de. Realiteten faller rakt i mitt knä, som att få en dolk i ryggen. Jag är inte bättre än en fyraåring.

Vår självförvållade blindhet orsakar en onödig ansvarsförskjutning bland mänskligheten, när det i flera fall skulle gå att hjälpa. Genvägen lockar de flesta, genvägen att bara blunda, tänka på regnbågar och att tacka gud. Alltför många människor stannar i en narcissistisk infantil utvecklingsfas. Vi betar oss som fyraåringar: min verklighet är din verklighet. Vi misslyckas med att se hur styrka kommer från samhörighet, att hjälpa andra, att bry sig, att lyssna.

Dagens individualistiska samhälle har paradoxalt okänsliggjort känslor. Det enda som är verkligt och av betydelse, är man själv. Vi glömmer lättvindigt att varje människa är en lidande, skrattande och värdefull varelse. Flickan som förlorade sin bror i folkmordet, pojken vars mamma sprängdes i luften av en mina. Lillasystemen man vrålade åt för den olovligt lånade tröjan. Jag tänker på alla de morgnar då jag inte sett busschauffören i ögonen, då jag ignorerat den tiggande kvinnan utanför mataffären. Hur jag stålsätter mig för att inte reagera på alla orättvisor.

Vi vill alla bli älskade, men fallerar ofta med att visa kärlek till vår nästa. Vi tänker på kärlek som något passivt, ett substantiv. Något som bara finns där, något som faller rakt framför näsan vid rätt tillfälle. Sällan uppmanas vi faktiskt till att visa kärlek eller att visa barmhärtighet utan vi har en bild av att man ska göra sig så älskvärd som möjligt för att få kärlek. Vi kultiverar den rätta personligheten, kläderna, statusen, sätter oss själva på en piedestal i ett skyltfönster. Vi fokuserar endast på oss själva. Men kärlek är emellertid något aktivt, något man gör för en annan människa. Jag förlorar ingenting om jag visar kärlek till någon annan, tvärtom. Det borde vara lika självklart att känna glädje av att se en medmänniska blomstra som att få glädje ur ett konstverk man skapat.

Vi måste spräcka den bubbla vi lever i. Till syvende och sist kräver det att vi ser människan i andra, att vi ser bortom skillnader på ytan och att vi inser djupet och komplexiteten hos varje individ. Det som vi så tidigt som vid fyra års ålder kan. Det kräver att vi är öppna och förstående, och att vi närmar andra med vänlighet och empati. Oavsett kultur, bakgrund eller religion är det avgörande att vi respekterar allas inneboende mänsklighet.

I skrivande stund kan jag inte låta bli att tänka på ett citat ur en bok jag läste en gång, ett citat som redan då berörde mig:

”Hur känsligt människans mun speglar varje skifte i hennes sinne”

Citatet framhäver det självklara, det att människan inte är en färg, ett objekt eller ett medel. Människan är en människa: en person, en livslevande varelse, lika verklig som jag själv.